

Sygn. akt IX Ca 688/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 września 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski
Protokolant:	st. sekr. sąd. Agnieszka Najdrowska

po rozpoznaniu w dniu 2 września 2021 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa K. B. (1) i K. B. (2)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w G.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie

z dnia 23 marca 2021 r., sygn. akt X C 2447/18,

I. zmienia zaskarżony wyrok z punkcie III w ten sposób, że wskazaną tam kwotę nieuiszczonych kosztów sądowych, które nakazano ściągnąć od powodów, obniża do kwoty 933,23 zł (dziewięćset trzydzieści trzy złote dwadzieścia trzy grosze),

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Jacek Barczewski

Sygn. akt IX Ca 688/21

UZASADNIENIE

Powodowie K. B. (1) i K. B. (2) wnieśli o zasądzenie od pozwanej (...) S.A. w G. kwoty 60 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2017 r. do dnia zapłaty. Nadto żądali zasądzenia od pozwanej na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

K. B. (1) podniósł, że jest właścicielem działek o nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...). K. B. (1) wraz z K. B. (2) są zaś, na prawach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, właścicielami działek o nr (...) dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste o nr (...).

Przez działki o nr (...) biegnie ciąg energetyczny średniego napięcia posadowiony na pięciu słupach o długości w granicach działki (...)m. Tożsamo przez działkę o nr (...) biegnie ciąg energetyczny średniego napięcia, posadowiony na sześciu słupach o długości w graniach działki (...)m. Przez tę samą działkę przebiega także ciąg energetyczny niskiego napięcia posadowiony na siedmiu słupach o długości w graniach działki (...) m. Przez działkę o nr (...) biegnie ciąg energetyczny średniego napięcia posadowiony na trzech słupach o długości w graniach działki (...)m. Tożsamy ciąg energetyczny przebiega także przez działkę o nr (...) posadowiony na jednym słupie o długości granicach działki (...) m. Powodowie wskazali, że łączna długość ciągu średniego napięcia wynosi 1 660 m, a niskiego napięcia 280 m, a co z a tym idzie, powierzchnia nieruchomości powodów zajęta przez ciągi energetyczne wynosi łącznie 26 580 m².

W uzasadnieniu pozwu strona powodowa wskazała, że dochodzi odszkodowania od pozwanej spółki za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości za okres jednego roku

w zakresie wyżej wymienionego przebiegu linii przesyłowych, wskazując że średnia stawka czynszu za 1 m² gruntu stanowiącego własność powodów wynosi 6,22 zł. Strona powodowa podkreśliła, że nigdy nie wyraziła zgody dla pozwanej na korzystanie z ich gruntu w zakresie urządzeń przesyłowych dlatego też, ta korzysta z ich nieruchomości bez tytułu prawnego. Powodowie wskazali również, że w 2016 r. zawezwali pozwaną Spółkę do próby ugodowej, jednakże do zawarcia ugody między stronami nie doszło. Strona powodowa podkreśliła, że wniesionym pozwem dochodzą tylko części należności tj. 60 000 zł odszkodowania za bezumowne korzystanie przez pozwaną z nieruchomości stanowiących własność powodów, przy czym ogólna wartość odszkodowania opiewa na kwotę 400 000 zł.

Na rozprawie w dniu 16 listopada 2018 r. pełnomocnik powodów wskazał właściwy nr księgi wieczystej dla działki nr (...) tj. (...).

Pozwana (...) S.A. w G. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o solidarne zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. Ponadto pozwana spółka podniosła zarzut nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu.

Pozwana podniosła, iż najpóźniej z dniem 31.12.2007 r. nabyła przez zasiedzenie służebność o treści służebności przesyłu linii elektroenergetycznej napowietrznej średniego napięcia na działkach o nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą o nr (...), i o nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą o nr (...).

Następnie, najpóźniej z dniem 31.12.2005 r. poprzednik prawny pozwanej (...) S.A. w G. nabył przez zasiedzenie służebność o treści służebności przesyłu linii elektroenergetycznej napowietrznej średniego napięcia na działce o nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą o nr (...). Na działce o nr (...) strona pozwana nabyła najpóźniej z dniem 31.12.2012 r. przez zasiedzenie służebność o treści służebności przesyłu linii elektroenergetycznej napowietrznej niskiego napięcia. (...) S.A. nabyła także na tej samej działce tj. o nr 102 najpóźniej z dniem 31.12.2012 r. służebność przesyłu przyłącza napowietrzego do budynku nr (...) w P..

Poprzednik prawny pozwanej Zakład (...) Spółka Akcyjna w O. nabył najpóźniej z dniem 31.12.1998 r. przez zasiedzenie służebność o treści służebności przesyłu linii elektroenergetycznej napowietrznej średniego napięcia na działce nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą o nr (...). Poprzednik prawny pozwanej Zakład (...) Spółka Akcyjna w O. nabył też na działce (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą o nr (...) służebność o treści służebności przesyłu linii elektroenergetycznej napowietrznej średniego napięcia najpóźniej z dniem 31.12.1998 r. Na tej samej działce strona pozwana nabyła służebność przesyłu linii elektroenergetycznej napowietrznej niskiego napięcia najpóźniej z dniem 31.12.2012 r.

Pozwana Spółka podkreśliła, iż linie znajdujące się na działkach (...) zostały wybudowane w 1977 r. Jedna z linii znajdująca się na działce nr (...) istniała przed 1975 r., a następną wybudowano w 1982 r. Przyłącze do budynku (...) również wybudowano w 1982 r. Natomiast linie znajdujące się na działce nr (...) zostały wybudowane w 1968 r. i w 1982 r. W związku z powyższym strona pozwana podkreśliła, iż z uwagi na datę budowy linii doszło do nabycia służebności przez zasiedzenie nawet przy przyjęciu 30 letniego okresu przedawnienia.

Pozwana spółka w odpowiedzi na pozew wykazała nadto przebieg sukcesji prawnej. Z ostrożności procesowej zakwestionowała wysokość wskazanego w pozwie odszkodowania.

Wyrokiem z dnia 23 marca 2021 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie w punkcie I powództwo oddalił, w punkcie II zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kwotę 6.900 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w punkcie III nakazał sięgnąć od powodów na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Olsztynie kwotę 2.433,23 złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sąd ten ustalił, że K. B. (1) jest właścicielem działek o nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...). K. B. (1) wraz z K. B. (2) są na prawach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej właścicielami działek o nr (...) dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste o nr (...).

Działka nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) została nabyta przez powodów od Skarbu Państwa w dniu 28 czerwca 1982 r. na podstawie umowy sprzedaży nieruchomości. Linia energetyczna została wybudowana na działce w 1977 r. Biegnie na niej bez zmian do dnia dzisiejszego.

Działka nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) została zbyta przez Skarb Państwa w dniu 23 października 1989 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1977 r.

Działka nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) nie należy do Skarbu Państwa od lat sześćdziesiątych XX wieku. Powód nabył ww. działkę na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego 08 października 1986 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1975 r.

Działka nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) została nabyta od Skarbu Państwa 19 kwietnia 1991 r. na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego przez małżonków C. i G. A.. Linia energetyczna na tej działce została oddana do użytku w 1968 r. Zmodernizowana w 1986 r.

Działka nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) została zbyta przez Skarb Państwa w dniu 26 września 1988 r. na podstawie umowy sprzedaży na rzecz P. i A. B.. Działka nr (...) powstała w wyniku wyodrębnienia jej z działek o nr (...). Po nabyciu działki przez małżonków B. została ona podzielona na działki nr (...). Strona powodowa nabyła działkę o nr (...) na podstawie umowy sprzedaży z dnia 29 kwietnia 2008 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1968 r.

W ocenie Sądu I instancji powództwo podlegało oddaleniu.

Wskazał on, że w niniejszej sprawie powodowie dochodzili zasądzenia od pozwanej Spółki odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości stanowiących własność powodów w wysokości 60 000 zł.

Pomiędzy stronami nie było sporu co do tego, iż powód jest właścicielem działek

o nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) oraz że powodowie są właścicielami działek o nr (...) dla których Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste o nr (...).

Sprecyzował dalej, iż pomiędzy stronami sporna była ocena prawna stanu faktycznego – strony procesu różniły się co do tego, czy pozwana (...) S.A. w G. korzysta z działek powodów bezumownie czy też włada tytułem prawnym do korzystania z tejże nieruchomości.

Sąd Rejonowy zaznaczył, że stosunki między zakładami energetycznymi a właścicielami nieruchomości, na których zostały wzniesione sieci energetyczne podlegają ocenie na podstawie przepisów kodeksu cywilnego. Podstawę prawną roszczenia powodów w przedmiotowej sprawie stanowiły zatem przepisy art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 2 k.c., zgodnie z którymi posiadacz w złej wierze jest zobowiązany w szczególności do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy.

Przepis art. 225 k.c. normuje sytuację samoistnego posiadacza w złej wierze, czyli takiego, który wie o tym, że nie jest właścicielem rzeczy lub powinien przypuszczać, w danych okolicznościach, że rzecz przez niego posiadana stanowi własność innej osoby. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego zajęcie cudzej nieruchomości i umieszczenie na niej urządzeń energetycznych bez uzyskania tytułu prawnego jest równoznaczne ze złą wiarą. Z powyższego przepisu wynika, że obowiązki samoistnego posiadacza w złej wierze wobec właściciela są takie jak obowiązki samoistnego posiadacza w dobrej wierze od chwili, w której dowiedział się on o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa windykacyjnego (art. 225 zd. 1 k.c.). Zobowiązany jest więc on uiścić wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy oraz zwrócić pobrane korzyści, których nie zużył, jak również wartość tych, które zużył.

Odnosząc się do stanu faktycznego sprawy Sąd Rejonowy podniósł, iż ustalił go na podstawie dokumentów zgromadzonych w toku postępowania, przedłożonych przez strony, których wiarygodność nie została zakwestionowana, a które stanowiły podstawę materiału dowodowego i wydane w sprawie rozstrzygnięcia. W jego ocenie zgromadzony w postępowaniu materiał dowodowy był wystarczający do rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy i wydania merytorycznego orzeczenia. Złożone przez strony dokumenty nie były w ogóle kwestionowane, ani co do ich zgodności z oryginałami, ani co do zgodności objętych ich osnową okoliczności faktycznych z rzeczywistością. Nie zostały przy tym ujawnione jakiegokolwiek okoliczności, w świetle których, ta autentyczność i prawdziwość dokumentów mogłaby powodować uzasadnione wątpliwości.

Kluczowym dowodem przeprowadzonym w toku niniejszej sprawy okazała się zdaniem Sądu I instancji opinia biegłego sądowego z zakresu sieci instalacji elektrycznych i ochrony przed wylądowaniami atmosferycznymi R. J., sporządzona na okoliczność ustalenia dat posadowienia i przebiegu poszczególnych linii energetycznych i innych urządzeń należących do pozwanej Spółki, a znajdujących się na nieruchomościach stanowiących własność powodów. Pozostałe okoliczności ustalone przez biegłego takie jak powierzchnia stref wyłączonych z użytkowania lub których użytkowanie jest ograniczone z uwagi na istnienie urządzeń przesyłowych na nieruchomościach powodów okazały się nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, z uwagi na podniesiony przez pozwaną spółkę zarzut zasiedzenia służebności. Biegły w zakresie dat budowy linii energetycznych dostarczył Sądowi wiadomości specjalnych niezbędnych do właściwego rozpoznania sporu zaistniałego pomiędzy stronami. Sąd uznał ten dowód za wyczerpujący, sporządzony w sposób fachowy i kompetentny, przy zachowaniu logicznego wnioskowania i właściwej metodologii. Biegły zaoferował precyzyjne informacje z zakresu swojej specjalizacji. Opinia biegłego została zakwestionowana przez stronę powodową, jednakże zastrzeżenia odnosiły się do tej części opinii, która dla Sądu była bezprzedmiotowa, gdyż dotyczyła wielkości wyłączonych stref nieruchomości z użytkowania z uwagi na wybudowane na niej linie energetyczne. Zastrzeżenia nie dotyczyły dat posadowienia poszczególnych linii energetycznych należących do pozwanej spółki na działkach strony powodowej.

Opinia biegłego była zdaniem Sądu Rejonowego miarodajna i mogła stanowić podstawę do poczynienia ustaleń w niniejszej sprawie. Wnioski z niej płynące korespondują bowiem z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Opinia biegłego potwierdziła zasadność zarzutu strony pozwanej co do nabycia przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Nie ma żadnych podstaw, aby odmówić opinii

waloru wiarygodności w aspekcie jej zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Opinia biegłego została uzasadniona, a treść tego uzasadnienia jest przekonująca w świetle zarówno wszystkich innych przeprowadzonych w sprawie dowodów, jak i w świetle zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego.

Odnosząc się do zgłoszonego przez pozwaną spółkę zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu Sąd Rejonowy przyjął, że zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie jeżeli polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przesłankami nabycia służebności gruntowej są: posiadanie nieruchomości w granicach służebności, upływ terminu zasiedzenia (w zależności od dobrej lub złej wiary posiadacza - dwudziestu albo trzydziestu lat - art. 352 § 1, art. 336 i 172 k.c.) oraz istnienia trwałego i widocznego urządzenia.

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd I instancji przyjął, iż strona pozwana co do działek o nr (...) słusznie podniosła zarzut zasiedzenia służebności albowiem działki stanowiły własność Skarbu Państwa w latach, w których wybudowano na nich linie energetyczne należące obecnie do strony pozwanej. Działka nr (...) została nabyta przez powodów od Skarbu Państwa w dniu 28 czerwca 1982 r a linia energetyczna została wybudowana na działce w 1977 r. Działka nr (...) została zbyta przez Skarb Państwa w dniu 23 października 1989 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1977 r. Kolejna działka o nr (...) została nabyta od Skarbu Państwa 19 kwietnia 1991 r. Linie energetyczną na tej działce oddano do użytku już w 1968 r. a kilkanaście lat później została ona jedynie zmodernizowana. Kolejna działka o nr (...) została zbyta przez Skarb Państwa w dniu 26 września 1988 r., jednakże tożsamo jak przy ww. działkach linia energetyczna na tej działce została wybudowana przed zbyciem działki, tj. w 1968 r.

Uwzględniając powyższe stwierdził, iż z uwagi na daty budowy linii energetycznych oraz daty zbycia ww. działek przez Skarb Państwa doszło do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie przez stronę pozwaną w dobrej wierze. (20 lat od momentu zbycia działek przez Skarb Państwa).

Co do działki o nr (...) Sąd Rejonowy zważył, iż strona pozwana jest posiadaczem służebności w złej wierze, a w konsekwencji termin prowadzący do nabycia przez nią służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, wynosi trzydzieści lat. Sąd ustalił bowiem, że działka o nr (...) nie należy do Skarbu Państwa już od lat 60 XX wieku, a linia energetyczna została na niej wybudowana w 1977 r., także już po wyzbyciu się jej przez Skarb Państwa. Jednakże także i w tym przypadku doszło do nabycia służebności przesyłu przez pozwaną spółkę przez zasiedzenie, gdyż przed dniem wniesienia pozwu, upłynął 30 letni okres posiadania służebności.

W świetle powyższych rozważań należało uznać, że skoro doszło do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie, nawet przy przyjęciu 30 letniego okresu posiadania to powództwo należało oddalić, o czym Sąd Rejonowy orzekł jak w pkt. I wyroku. Oceny tej nie zmienia podnoszony przez powodów fakt złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej – skoro wedle stanowiska powodów miało to miejsce w 2016 r., a więc po tym jak przedmiotowe służebności zostały zasiedziane.

O kosztach procesu orzekł na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. Na zasadzoną solidarnie kwotę w wysokości 6900 zł składało się: wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego w wysokości 5400 zł oraz uiszczona zaliczka na poczet wynagrodzenia biegłego (k. 394) w wysokości 1500 zł.

Ponadto w oparciu o art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 § 1 k.p.c. w pkt III wyroku orzeczono o obowiązku zwrotu tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa – Sądu Rejonowy w Olsztynie nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sąd I instancji przyznał, że w wyniku omyłki nakazano ściągnąć od powodów kwotę 2.433,23 zł, omyłkowo nie ujmując w kwocie tej, kwoty 1500 zł wpłaconej przez pozwanego zaliczki. Przy uwzględnieniu kwoty wpłaconej zaliczki kwota, którą Sąd winien nakazać ściągnąć od powodów z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych, winna wynieść 933,23 zł.

Apelację od całości wyroku z 23 marca 2021 r. wnieśli powodowie, zarzucając naruszenie:

1. art. 233 § 1 k.p.c. przez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na uznaniu, że:
 - a. strona pozwana udowodniła datę posadowienia urządzeń przesyłowych na nieruchomości powodów,
 - b. strona pozwana była posiadaczem służebności w dobrej wierze,
2. art. 278 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych na podstawie dowodu z opinii biegłego,
3. art. 172 w zw. z art. 176 i art. 352 k.c. poprzez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, iż pozwana nabyła przez zasiedzenie prawa służebności przesyłu lub prawa służebności gruntowej o treści służebności przesyłu polegającej na trwałym korzystaniu z urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomości powodów,
4. art. 7 oraz art. 224 w zw. z art. 340 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, które polegało na uznaniu, że domniemanie dobrej wiary, działające na korzyść pozwanej, nie zostało obalone.

W oparciu o powyższe zarzuty powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu oraz o zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powodów solidarnie na jej rzecz kosztów procesu za instancję odwoławczą według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powodów zasługiwała na uwzględnienie w niewielkim zakresie, a mianowicie w części dotyczącej ściągnięcia od powodów na rzecz Skarbu Państwa zawyżonej kwoty kosztów sądowych.

W pozostałym zakresie podlegała oddaleniu, albowiem mimo częściowo błędnie poczynionych ustaleń faktycznych i prawnych, zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne tę część rozważań Sądu I instancji, która odnosiła się do uznania za jasną, pełną i fachową opinii biegłego z zakresu elektroenergetyki R. J.. Zważyć wypada, że treść tezy dowodowej znana była pełnomocnikowi powodów co najmniej w czerwcu 2019 r., kiedy to dokonano oględzin urządzeń znajdujących się na nieruchomości apelujących. Ani wówczas, ani po otrzymaniu opinii głównej i uzupełniającej, nie kwestionowano zakresu wspomnianej tezy, czego dowodem jest brak zastrzeżeń złożonych w trybie art. 162 § 1 k.p.c. Co więcej, brak było stosownej inicjatywy procesowej zmierzającej do podważenia wniosków opinii, obejmujących m.in. wskazanie dat posadowienia urządzeń przesyłowych i uwag co do stałości ich przebiegu. Do momentu zamknięcia rozprawy przed Sądem Rejonowym nie zgłoszono zastrzeżeń co do treści opinii oraz wniosków o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego. Już tylko z tych przyczyn zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. jawi się jako niezasadny, gdyż w postępowaniu procesowym to na stronach spoczywa w zasadzie obowiązek wykazywania swych twierdzeń i podważania stanowisk strony przeciwnej, a – jak wspomniano wyżej – opinia biegłego nie była w żaden sposób kwestionowana, jeśli chodzi o jej najistotniejszą część, tj. wskazanie daty posadowienia i rozpoczęcia eksploatacji urządzeń należących do pozwanej.

Na marginesie wskazać należy, że z uwagi na zaszczości historyczne i konieczność analizy dokumentacji branżowej, dopuszczalne jest powołanie biegłego na okoliczności związane z ustaleniem daty umiejscowienia infrastruktury przesyłowej na nieruchomościach obciążonych. Wszak między danymi zawartymi w dokumentacji mogą istnieć rozbieżności, których weryfikacja wymaga wiedzy specjalistycznej, uzupełnionej o informacje powzięte w trakcie wizji terenowej, wynikające choćby z dat produkcji słupów posadowionych na konkretnej nieruchomości.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, rozstrzygnięcie sprawy wymaga wiadomości specjalnych wówczas, gdy przy jej rozpoznawaniu wyłoni się zagadnienie, którego wyjaśnienie wykracza poza zakres wiadomości i doświadczenia

życiowego osoby nie posiadającej wiadomości specjalnych z określonej dziedziny. O tym, czy dla rozstrzygnięcia sprawy niezbędne są wiadomości specjalne, decyduje sąd (por. wyrok SN z 04.10.2000 r., III CKN 1238/00; wyrok SN z 11.03.2008 r., II CSK 545/07).

Nadto nie budzi wątpliwości, że w pewnych sytuacjach samo dokonanie ustaleń faktycznych wymaga wiadomości specjalnych, a nawet dysponowania odpowiednią aparaturą badawczą, np. w razie konieczności ustalenia wytrzymałości jakiegoś materiału lub składu chemicznego określonej substancji (por. wyr. SN z 20.6.1984 r., II CR 197/84).

Należy zatem zgodzić się ze stanowiskiem, że dowód z opinii biegłego, podobnie jak inne środki dowodowe, służy weryfikacji prawdziwości twierdzeń stron o faktach [tak M. Krakowiak, w: A. Góra-Błaszczkowska (red.), Kodeks, t. I, s. 792; por. też K. Kołakowski, w: K. Piasecki (red.), Kodeks, t. I, s. 1083], a w konsekwencji – dokonywaniu na jego podstawie ustaleń faktycznych.

W tych warunkach za niezasadny uznano także zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., albowiem data posadowienia poszczególnych linii przesyłowych została ustalona na podstawie prawidłowo dopuszczonej, fachowej i niekwestionowanej w postępowaniu pierwszoinstancyjnym opinii biegłego. Wszak błąd w ustaleniach faktycznych może nastąpić wyłącznie w konsekwencji błędnej oceny dowodów bądź niezasadnego pominięcia części materiału dowodowego. Ustalenia faktyczne są konsekwencją uprzedniego dopuszczenia określonych dowodów, ich przeprowadzenia i następnie oceny. Stąd też nie jest uprawnione w ramach omawianego zarzutu odwoływanie się do stanu faktycznego, jaki w ocenie skarżącego winien w sprawie być ustalony. Konieczne jest konkretne wskazanie, w czym skarżący upatruje wadliwości oceny dowodów dokonanej przez Sąd, precyzyjne wskazanie uchybień w tym zakresie, wskazanie, które z przedstawionych wyżej zasad rządzących tą oceną zostały naruszone i w jaki sposób, czemu apelujący nie sprostali.

Z kolei podniesiony w ramach naruszenia prawa procesowego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że strona pozwana była posiadaczem służebności w dobrej wierze, winien raczej zostać skonstruowany przez pryzmat naruszenia przepisów prawa materialnego i zostanie omówiony w dalszej części rozważań.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego konieczne jest przypomnienie, że ich prawidłowe zastosowanie winno być poprzedzone uzupełnieniem ustaleń faktycznych o kwestie istotne z punktu widzenia rozpoznania żądania powodów i zasadności zarzutu zasiedzenia pozwanej. W wykonaniu takiego obowiązku, ustalono dodatkowo co następuje:

Działka nr (...) dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) stanowiła do 28 czerwca 1982 r. własność Skarbu Państwa, kiedy to na podstawie umowy sprzedaży zbyto ją ojcu powoda (nie zaś powodowi, jak ustalił Sąd Rejonowy). Linia energetyczna została wybudowana na tej działce w 1977 r. i biegnie na niej bez zmian do dnia dzisiejszego. Została ona zatem posadowiona w okresie, w którym właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej był Skarb Państwa

Działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), została zbyta powodom przez Skarb Państwa w dniu 23 października 1989 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1977 r., a zatem również w czasie obowiązywania zasady jednolitości własności państwowej.

Działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi obecnie księgę wieczystą nr (...), na dzień 7 lipca 1967 r. składała się z początkowo z działek (...) i stanowiła własność osób fizycznych – małżonków G.. Wymienieniu nabyli 1 czerwca 1971 r. od Skarbu Państwa działki (...). Rodzice powoda zakupili je od małżonków G. 1 sierpnia 1980 r., a powód nabył m.in. działkę (...) (po scaleniu ww. działek) na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego z 8 października 1986 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1975 r., tj. w okresie gdy właścicielami nieruchomości były osoby fizyczne.

Działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi obecnie księgę wieczystą nr (...), stanowiła od 31 stycznia 1966 r. własność prywatną (wcześniej oznaczona była innym numerem geodezyjnym – por. wykaz zmian i kopie z dokumentów KW na k. 446, 447). Linia energetyczna na tej działce została oddana do użytku w 1968 r., zmodernizowano ją w 1986 r. bez zmiany przebiegu. Urządzenie przesyłowe posadowiono zatem na omawianej części nieruchomości powodów bez wymaganej zgody w czasie, gdy nie należała do Skarbu Państwa.

Działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi aktualnie księgę wieczystą nr (...), oznaczona była uprzednio numerem (...) i była do 26 września 1988 r. własnością Skarbu Państwa, kiedy to zbyto ją małżonkom B.. Strona powodowa nabyła działkę o nr (...) na podstawie umowy sprzedaży z dnia 29 kwietnia 2008 r. Linia energetyczna na tej działce została wybudowana w 1968 r. i nie zmieniała przebiegu, a zatem stanowiła własność państwową.

Dalej ustalić należało, że zarządzeniem Ministra Przemysłu z dnia 17 maja 1945r. utworzono Zjednoczenie (...) w O.. Następnie postanowieniem z dnia 11 stycznia 1949r. wpisano do rejestru Zjednoczenie (...). Zarządzeniem nr (...) Ministra Energetyki z dnia 31 grudnia 1952r. został utworzony Zakład (...). Zakład (...) w B. utworzony został zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki nr (...) z dnia 25 listopada 1958r. Zarządzeniem (...) z dnia 16 stycznia 1989r. w wyniku podziału ponownie wyodrębniono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w O.. Zarządzeniem nr (...) Ministra Przemysłu i Handlu dnia 12 lipca 1993r. przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w O. zostało przekształcone w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa. Zostało to jednocześnie potwierdzone aktem notarialnym Rep. A nr (...) sporządzonym przez notariuszem T. J.. W dniu 26 listopada 2004r. Zakład (...) S.A. w O. połączył się ze spółką (...) S.A. w G. i funkcjonowała pod wspólną nazwą (...) S.A. w G. Oddział w O.. W lipcu 2007r., mocą uchwały nr 7 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia (...) S.A. w G. z dnia 6 czerwca 2007r. nastąpiła zmiana nazwy spółki na (...) S.A. w G., która obowiązuje do dnia dzisiejszego (k. 213 – 271).

Odnosząc się do zarzutów apelacji powodów w pierwszej kolejności podkreślić wypada, iż ponownie oceniony materiał dowodowy wskazuje, że jeśli chodzi o działki oznaczone numerami (...) urządzenia przesyłowe posadowione zostały na nieruchomościach Skarbu Państwa. Z kolei w momencie ich wnoszenia na działkach (...), właścicielem nieruchomości nie był Skarb Państwa, lecz osoby fizyczne.

Brak jest przy tym jakichkolwiek dowodów przemawiających za przyjęciem, by przebieg linii mimo kolejnych przebudów zmienił się. Pozwana przedłożyła do akt sprawy szereg dokumentów lub kserokopii (które Sąd I instancji zaliczył w poczet materiału dowodowego bez złożenia przez wnioskodawców zastrzeżeń w trybie art. 162 § 1 k.p.c.), z których powyższe okoliczności wynikają.

Podniesienie przez pozwaną zarzutu zasiedzenia nakładało na Sąd obowiązek rozważenia w pierwszej kolejności tego zarzutu, gdyż jego uwzględnienie czyniłoby bezzasadnym żądanie zapłaty wynagrodzenia, skoro przedsiębiorcy przysługiwałby tytuł prawny do korzystania z nieruchomości w postaci ograniczonego prawa rzeczowego.

Przypomnieć wypada, że służebność jest jedynym spośród ograniczonych praw rzeczowych, które może powstać ex lege w trybie zasiedzenia. U podstaw instytucji zasiedzenia legło założenie, że na skutek upływu czasu przewidzianego w ustawie następuje zmiana w sferze prawa własności oraz niektórych innych praw rzeczowych. Dotychczasowy właściciel traci swoje prawo, a nowy właściciel nabywa je. Skutek taki następuje z mocy prawa z datą upływu ostatniego dnia przewidzianego ustawą terminu. Ogólne przesłanki zasiedzenia normuje art. 172 k.c., z którego wynika, że warunkiem jest upływ oznaczonego przez ustawę terminu nieprzerwanego posiadania samoistnego, a długość tego terminu zależy od dobrej lub złej wiary w chwili nabycia posiadania. Posiadacz nabywa prawo, jeżeli posiada nieruchomości nieprzerwanie od lat dwudziestu, jako posiadacz samoistny, chyba, że uzyskał posiadanie w złej wierze (art. 172 § 1 k.c.), natomiast po upływie lat trzydziestu choćby uzyskał posiadanie w złej wierze (art. 172 § 2 k.c.). Ponadto art. 292 k.c. określa szczególnie warunek zasiedzenia służebności, a mianowicie korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia.

W ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie kwestia istnienia trwałych i widocznych urządzeń na przedmiotowej nieruchomości została prawidłowo ustalona przez Sąd Rejonowy i nie była sporna między stronami na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, gdyż stanowiła podstawę żądania powodów. Wszak roszczenie sformułowane w pozwie wywiedziono właśnie z faktu istnienia na nieruchomości, która stanowi ich własność, urządzeń przesyłowych należących do pozwanej. (...) S.A. tej okoliczności nie kwestionowała, przedstawiając dodatkowo dokumenty potwierdzające istnienie trwałych i widocznych urządzeń na nieruchomościach powodów. Mając to na uwadze, stwierdzić należy, że został spełniony wskazany w art. 292 k.c. warunek umożliwiający zasiedzenie służebności.

Ustalenie czy w niniejszej sprawie doszło do nabycia przez pozwaną lub któregoś z jej poprzedników służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu lub samej służebności przesyłu, wymagało również wskazania początku biegu terminu zasiedzenia oraz jego długości.

Punktem wyjścia dla ustalenia terminu, od którego mógł biec termin zasiedzenia służebności na rzecz przedsiębiorcy energetycznego, bądź też któregoś z jego poprzedników, było ustalenie, że sporne urządzenia elektroenergetyczne na działkach (...) zostały wybudowane odpowiednio w 1977 i 1968 r. Co istotne, urządzenia te wzniesiono na gruncie będącym własnością Skarbu Państwa.

Z uwagi na ten właśnie fakt kwestie ewentualnego zasiedzenia należało rozważać przez pryzmat art. 128 k.c., art. 177 k.c. i art. 285 k.c., przy uwzględnieniu, że nieruchomość objęta KW (...), składająca się m.in. z działki nr (...), pozostawała własnością Skarbu Państwa do dnia 28 czerwca 1982 r., nieruchomość objęta KW (...), składająca się m.in. z działki (...), pozostawała własnością Skarbu Państwa do 23 października 1989 r., zaś nieruchomość objęta KW nr (...), składająca się m.in. z działki (...), była do 26 września 1988 r. własnością państwową.

Gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności, gdyż właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność. Zgodnie bowiem z art. 285 k.c. służebność gruntowa obciąża jedną nieruchomość na rzecz każdego z właścicieli innej nieruchomości, przy czym chodzi o dwie różne nieruchomości w znaczeniu prawnorzeczowym, a więc należące do różnych właścicieli. Służebność gruntowa jest prawem na rzeczy cudzej, a zatem właściciel nieruchomości nie może nabyć przez zasiedzenie służebności na swojej (własnej) nieruchomości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, LEX nr 530696). Dla biegu terminu zasiedzenia i możliwości nabywania praw, w tym ograniczonych praw rzeczowych, istotną rolę miał też art. 128 k.c., który wyrażał zasadę jednolitej własności państwowej. Do czasu uchylecia tego przepisu nie było potrzeby, a nawet możliwości przyznania przedsiębiorstwu przesyłowemu odrębnego uprawnienia do korzystania w odpowiednim zakresie z gruntu państwowego, na którym zainstalowano urządzenia elektroenergetyczne. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 11 lutego 2011 r., sygn. akt I CSK 288/10 (LEX nr 798230) oraz z dnia 13 października 2011 r., sygn. V CSK 502/10 (LEX nr 1096048) stwierdził, że „obowiązujący do dnia 31 stycznia 1989 r. art. 128 k.c. wyrażający zasadę jednolitego funduszu własności państwowej, uniemożliwiał państwowym osobom prawnym, sprawującym zarząd mieniem państwowym, nabycie jakichkolwiek praw do tego mienia, a zatem w okresie obowiązywania tego przepisu Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe, był posiadaczem urządzeń przesyłowych i cudzej nieruchomości, na której jej posadowiono, i tylko on, a nie przedsiębiorstwo państwowe mógł nabyć przez zasiedzenie służebność gruntową przesyłu”. Do czasu uchylecia tego przepisu wyłączone było zatem zasiedzenie przez państwowe przedsiębiorstwo przesyłowe służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu.

W świetle dokonanych ustaleń należy przyjąć, iż bieg terminu zasiedzenia służebności mógł rozpocząć się co do urządzeń przesyłowych na działce nr (...), zasadniczo od dnia 23 października 1989 r. (ewentualnie do 1 lutego 1989 r. przy przyjęciu, że zasiedzenie na rzecz przedsiębiorstwa mogło biec przeciwko Skarbowi Państwa), na działce (...) od 28 czerwca 1982 r., zaś na działce (...) od 26 września 1988 r.

Należy dalej rozstrzygnąć, czy posiadanie służebności nastąpiło w dobrej czy w złej wierze, co ma decydujące znaczenie dla długości terminów zasiedzenia.

W orzecznictwie nie budzi kontrowersji, że rozstrzygającym momentem dla oceny dobrej, czy złej wiary posiadacza jest data uzyskania posiadania. Późniejsze zmiany świadomości posiadacza pozostają bez wpływu na tę ocenę i w konsekwencji na długość okresu niezbędnego do tego pierwotnego sposobu nabycia prawa rzeczowego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r., III CZP 35/03, LEX nr 83981). O przypisaniu posiadaczowi dobrej lub złej wiary przy wykonywaniu posiadania decydują okoliczności opisujące jego stan świadomości w chwili objęcia władztwa nad rzeczą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2010 r., III CSK 57/10, LEX nr 852661).

Podkreśla się dalej, iż posiadanie przez przedsiębiorcę przesyłowego i jego poprzedników prawnych służebności przesyłu lub służebności gruntowej o treści służebności przesyłu bez zawarcia umowy w formie aktu notarialnego uprawniającego do korzystania z nieruchomości osób trzecich oraz bez uzyskania przez przedsiębiorstwo przesyłowe decyzji wywłaszczeniowej może być posiadaniem w dobrej wierze. Dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa, względnie gdy posiadacz powołując się na przysługujące mu prawo błędnie przypuszcza, że prawo to mu przysługuje, jeśli tylko owo błędne przypuszczenie w danych okolicznościach sprawy uznać należy za usprawiedliwione (por. postanowienie SN z 30.10.2018 r., II CSK 264/18).

Jak wskazuje się bowiem w orzecznictwie, zachowanie polegające na umieszczeniu urządzeń przesyłowych nie jest bezprawne, skoro właścicielem tego gruntu, jak i spornych urządzeń przesyłowych w chwili ich budowy, był ten sam podmiot tj. Skarb Państwa (por. wyrok SN z 14.11.2012 r., II CSK 176/12). Trudno zatem przyjąć, by podmiot wznoszący na swojej nieruchomości urządzenia przesyłowe pozostawał w złej wierze, skoro działał w wykonaniu uprawnień właścicielskich opisanych w ówczesnym art. 128 k.c. w zw. z art. 140 k.c. Oznacza to, że infrastruktura wzniesiona została na nieruchomościach wnioskodawców zgodnie z prawem. Zbycie nieruchomości skarbowych z posadowionymi urządzeniami energetycznymi nie oznaczało przy tym konieczności automatycznego uregulowania ich statusu prawnego, gdyż trwałe i widoczne urządzenia powstały zgodnie z wolą dotychczasowego właściciela, zaś nabywcy aż do 2016 r. (data złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej), takiemu stanowi rzeczy się nie sprzeciwiali. W żadnym razie zmiana właściciela nie prowadziła do uznania, iż dalsze posiadanie służebności odbywało się w złej wierze. Uzyskując posiadanie służebności, przedsiębiorstwo państwowe wiedziało, że urządzenia przesyłowe, z których cały czas korzystało bez czyjegokolwiek sprzeciwu, zostały zbudowane na nieruchomości Skarbu Państwa za jego zgodą, a zatem ich budowa i korzystanie z nich były legalne i nie wymagały żadnych dodatkowych czynności prawnych czy administracyjnych.

Należy podzielić poglądy judykatury, zgodnie z którymi jeżeli w okresie przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku nowelizującej kodeks cywilny, przedsiębiorstwo państwowe korzystało bez tytułu prawnego z cudzej nieruchomości (niepaństwowej) w zakresie niezbędnym do obsługi i eksploatacji wybudowanych przez to przedsiębiorstwo urządzeń przesyłowych, to było ono posiadaczem służebności gruntowej podobnej do służebności przesyłu w rozumieniu art. 352 § 1 KC (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasady prawnej - z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118; wyrok siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2009 r., I CSK 333/07, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 15 wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2013 r., I CSK 495/12, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010, nr 1, poz. 15, z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11, i z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11).

Opisany stan faktyczny mógł prowadzić do nabycia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu w drodze zasiedzenia z tym zastrzeżeniem, że jeśli przed dniem 1 lutego 1989 roku zrealizowały się przesłanki pozwalające na stwierdzenie zasiedzenia tej służebności, zwłaszcza gdy upłynął stosowny okres posiadania, służebność tę nabywał Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 64, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, z dnia 9 maja 2003 r., V CK 24/03, z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, i z dnia 16 października 2009 r., II CSK 103/09).

Jeżeli do tego nie doszło, a po dniu 1 lutego 1989 roku utrzymywał się na nieruchomości niepaństwowej opisany dotychczasowy stan faktyczny, po upływie stosownego czasu, determinowanego dobrą lub złą wiarą posiadacza służebności, możliwe było nabycie przez zasiedzenie przez przedsiębiorstwo państwowe lub jego następcę prawnego, służebności gruntowej podobnej do przesyłu, a po dniu 3 sierpnia 2008 roku - służebności przesyłu. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ KC podlega bowiem doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (por. uchwała składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139).

Podsumowując przyjąć należy, że pozwana mogła doliczyć do okresu posiadania służebności czas od momentu zbycia nieruchomości państwowych powodom (lub ich poprzednikom prawnym). Przedsiębiorstwo państwowe korzystało bowiem bez tytułu prawnego z cudzej nieruchomości (niepaństwowej) w zakresie niezbędnym do obsługi i eksploatacji wybudowanych przez nie urządzeń przesyłowych, a zatem posiadało je w zakresie opisanym w art. 352 § 1 k.c.

Powyższe stwierdzenia pozwalają na przyjęcie, że do zasiedzenia służebności w niniejszej sprawie co do działek (...) należy stosować termin dwudziestoletni (zastosowania nie będzie miał art. 172 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 1 października 1990 r., albowiem termin dziesięcioletni do tego dnia nie upłynął).

Ustalenie, że bieg terminów zasiedzenia służebności mógł rozpocząć się co do urządzeń przesyłowych na działce nr (...), zasadniczo od dnia 28 czerwca 1982 r., na działce (...) od 23 października 1989 r., zaś na działce (...) od 26 września 1988 r. prowadzi do wniosku, iż ich koniec przypadał odpowiednio:

- na 28 czerwca 2002 r. (tj. w czasie istnienia poprzednika prawnego pozwanego Zakładu (...) Spółki Akcyjnej w O.) w zakresie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu,
- na 23 października 2009 r. (tj. na rzecz pozwanego), w zakresie służebności przesyłu,
- na 26 września 2008 r. (tj. na rzecz pozwanego), w zakresie służebności przesyłu.

Wskazać dalej należy, że przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. było dopuszczalne nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlegał doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności.

Jeśli chodzi o działki (...), właścicielem nieruchomości w czasie wznoszenia i uruchamiania urządzeń nie był Skarb Państwa, lecz osoby fizyczne. W zakresie omawianych urządzeń brak jest dowodów, by do ustanowienia służebności doszło w formie przewidzianej prawem, albowiem pozwana nie przedłożyła dokumentów wskazujących na umowne ukształtowanie stosunku prawnego dotyczącego korzystania z cudzych gruntów dla potrzeb przesyłu energii elektrycznej. Stąd należy uznać ją za posiadacza służebności w złej wierze (art. 172 § 2 k.c.), przy czym brak dat dziennych uruchomienia urządzeń nakazuje przyjąć za początek rozpoczęcia biegu zasiedzenia ostatni dzień danego roku kalendarzowego.

Ustalenie, że bieg terminów zasiedzenia służebności mógł rozpocząć się co do urządzeń przesyłowych na działce (...) od dnia 31 grudnia 1975 r., a na działce (...) od 31 grudnia 1968 r. prowadzi do wniosku, iż ich koniec przypadał odpowiednio:

- na 31 grudnia 2005 r. (tj. w czasie istnienia poprzednika prawnego pozwanej (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G.) w zakresie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu,
- na 31 grudnia 1988 r. (tj. na rzecz przedsiębiorstwa państwowego Zakłady (...) z siedzibą w B. dzierżącego w imieniu Skarbu Państwa), w zakresie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu.

Do zasiedzenia służebności co do działki (...) należy uwzględnić termin dwudziestoletni (zastosowanie będzie miał art. 172 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 1 października 1990 r., albowiem termin dwudziestoletni do tego dnia upłynął), zaś w stosunku do działki (...) termin trzydziestoletni w brzmieniu z art. 172 § 2 k.c. obowiązującym od 1 października 1990 r.

Podkreślić też należy, że jedną z przesłanek zasiedzenia służebności przesyłu jest posiadanie urządzeń przesyłowych przez wystarczający okres czasu. W praktyce mogą jednak, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie, w toku tego okresu, następować zmiany podmiotu posiadającego służebność. Norma wynikająca z art. 176 k.c. pozwala jednak uprawnionemu na doliczenie okresu posiadania swoich poprzedników do okresu zasiedzenia. Do posiadania służebności stosuje się tylko odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 2 marca 2017 r., sygn. V CSK 356/16, wyraził pogląd, zgodnie z którym w przypadku posiadania służebności przesyłowej w zasadzie wystarczające jest wykazanie, że urządzenia służące do przesyłu mediów w zakresie działalności przedsiębiorstwa przesyłowego, znajdujące się wewnątrz, na lub ponad gruntem, istniały w oznaczonym miejscu i były wykorzystywane do tego celu oraz że działanie to jest kontynuowane przez uczestnika, który przedstawił na tę okoliczność odpis księgi inwentarzowej wskazującej na posiadanie urządzeń technicznych do przesyłu energii. Wskazać również należy na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 1969 r., sygn. III CRN 271/68 (OSNC 1969/10/177), w którym stwierdzono, że wydanie rzeczy polega na przejęciu przedsiębiorstwa przesyłowego, którego użyteczność jest zwiększana przez korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej. Pomimo braku zgodności w doktrynie, w orzecznictwie przyjmuje się, że przejęcie takiego posiadania jest czynnością faktyczną.

Również w najnowszym orzecznictwie przyjmuje się, że do wykazania kontynuowania posiadania służebności przesyłu przez przedsiębiorstwo przesyłowe nie jest konieczne udowodnienie przeniesienia przez jego poprzednika prawnego konkretnie oznaczonych urządzeń technicznych; wystarczy wykazanie, że urządzenia służące do przesyłu istniały w oznaczonym miejscu, były wykorzystywane do tego celu i działanie to jest kontynuowane. W przypadku linii energetycznej wystarczające jest wykazanie jej trwałego, niepodlegającego zmianom przebiegu i lokalizacji na nieruchomości obciążonej, nie ma natomiast istotnego znaczenia skład techniczny urządzeń przesyłowych i protokolarne potwierdzenie ich przekazania następcy (por. postanowienie SN z 25.01.2019 r., IV CSK 313/18).

O ciągłości posiadania i kolejnych przeniesieniach posiadania w sposób przewidziany w art. 348 k.c. przez Skarb Państwa na państwowe zakłady energetyczne, a przez te ostatnie na pozwaną dobitnie dowodzi również fakt nieprzerwanego korzystania przez wskazane wyżej podmioty z przedmiotowych urządzeń w celu przesyłu energii elektrycznej, ich konserwacji i naprawy, przy jednoczesnym dysponowaniu aż do pozwanej dokumentacją urządzeń z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku. Nie ma zatem w niniejszej sprawie istotnego znaczenia brak dokumentów potwierdzających przekazanie między kolejnymi następcami prawnymi konkretnych urządzeń przesyłowych.

Ponieważ data końca biegu terminu zasiedzenia przypadła na okres przed złożeniem pozwu w niniejszej sprawie, to należało uznać za zasadny zarzut pozwanej, która stwierdziła, że posiada tytuł prawny do władania nieruchomością apelujących w zakresie służebności, co wyklucza przyjęcie, że pozwana korzysta z nieruchomości bez tytułu prawnego, a w konsekwencji prowadzi do oddalenia powództwa.

Należy przy tym zaznaczyć, że nabycie przez zasiedzenie służebności było badane na zarzut pozwanej jako przesłanka orzeczenia co do istoty sprawy wszczętej przez powodów. Uwzględnienie przez sąd zasiedzenia w sprawie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie na zarzut przedsiębiorcy różni się znacznie pod względem procesowym od uwzględnienia przez sąd wniosku o stwierdzenie zasiedzenia. Nie przybiera, inaczej niż uwzględnienie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia, postaci orzeczenia, lecz znajduje wyraz jedynie w uzasadnieniu orzeczenia. Oznaczając wystąpienie negatywnej przesłanki uwzględnienia powództwa, przesądza oddalenie żądania pozwu. Ma przy tym znaczenie tylko w sprawie wywołanej tym wnioskiem. Nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Jeżeli osoba, której zarzut zasiedzenia, został uwzględniony, chce uzyskać tytuł zasiedzenia skuteczny erga omnes, musi wszcząć postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia. Ograniczenie skutku uwzględnienia zarzutu zasiedzenia do sprawy, w której

zarzut ten został podniesiony, powoduje, że rozpoznanie tego zarzutu nie jest uzależnione od spełnienia wymagań dotyczących kręgu uczestników postępowania o stwierdzenie zasiedzenia, ani innych wymagań odnoszących się do tego postępowania, uzasadnionych skutecznością erga omnes postanowienia o stwierdzeniu zasiedzenia (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2016 r., III CZP 101/15, i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2016 r., II CSK 330/15).

Mając powyższe okoliczności na uwadze należało na podstawie art. 385 k.p.c. oddalić apelację w części dotyczącej żądania zapłaty i rozstrzygnięcia o kosztach procesu (punkt II wyroku).

Odnosząc się do apelacji powodów w części dotyczącej kosztów postępowania uznano ją za zasadną, albowiem już w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd Rejonowy przyznał, iż omyłkowo nakazał ściągnąć od powodów kwotę 1.500 zł, którą jednocześnie zasądził pozwanej jako zwrot uiszczonej zaliczki. Stąd po myśli art. 386 § 1 w zw. z art. 397 § w k.p.c. i w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, należało orzec jak w punkcie I wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 w zw. z art. 99 k.p.c., zasądzając od powodów na rzecz pozwanej kwotę 2.700 zł wynagrodzenia pełnomocnika (punkt III).

SSO J. Barczewski